

Sjećanja heroine Vukovara: Kada zaplačem, znam da nije kasno za emocije

Bila sam mlada i luda do jaja – Jasna Edl o paklu Vukovara

Možete li nam reći nešto o svom djetinjstvu i obitelji u kojoj ste odrasli?

Dakle, rođena 1968. godine u Vukovaru u radničkoj obitelji. Moj otac bio je do 1947. godine u komunističkom logoru Begejci, kao Folksdojčer. Do neke 10-te godine života, nisam znala da imam njemačko podrijetlo, sve dok mi otac nije opalio prvi šamar u životu. Naime, ja sam u osnovnoj školi izabrala njemački jezik kao osnovni strani jezik, a kao odlikaš mogla sam birati između engleskog i njemačkog jezika. No moj je izbor bio njemački, kao da sam znala da imam neku poveznicu s Njemačkom. Cijelu priču mog oca Nijemca ili Švabe, doznala sam od oca uoči Božića 1990. godine kada mi je otac ispričao svu golgotu cijele obitelji. Neke stvari nisam ni razumjela, a pogotovo, zašto se puno godina to krilo od mene. Moj otac je umro 13. 01. 1991. godine, kao da je znao, pa mi je nekih tri tjedna ranije ispričao povijest obitelji, a ta priča je u meni usmjerila daljnji život. Skoro cijeli život nakon logora, bio je pun šutnje i skrivanje nekih vjerskih običaja, što je meni bilo čudno, sve do ispovjedi mog oca. U osnovnoj školi, u razredu bili su higijeničari, ali za Uskrs bio je učitelj, koji je provjeravao tko ima obojane ruke od pravljenja pisanica. Moj otac je ponekad završavao u zatvoru po nekoliko dana, recimo kada bi Tito prolazio po nekim djelom zemlje, naravno u blizini Vukovara. Sve ovo, kao mala djevojčica nisam shvaćala, već mi je bilo potrebno mnogo godina razmišljanja i poslagivanja nekih priča i situacija, da bi došla do toga, zašto sam bila takva kakva jesam, a to je bilo usmjereno na ljubav prema svojoj Domovini. Za mene je Domovina, tamo gdje sam rođena i odrasla.

Imam brata koji je mlađi od mene tri godine, ali sam isto tako doznala, da sam ja kao prvo dijete u obitelji trebala biti muško, tako je to moj pokojni otac želio, pa i taj dio kasnije se odrazio na moj život u Vukovaru, a posebno tijekom Domovinskog obrambenog rata. Vukovar je bio jedno predivno i krasno mjesto, gdje se vrata kuća nisu zaključavala. No, to je bio Vukovar prije rata.

Kada ste odlučili dragovoljno pristupiti obrani Vukovara i kako je izgledao taj trenutak?

Već u ožujku 1991. godine stavila sam se na raspolaganje odlaskom Uredu za obranu ili neki krizni stožer. No kako sam radila u bolnici kao medicinska sestra, po „njima“ određeno je da sam potrebija u vukovarskoj bolnici. Ne, da žene nisu mogle biti s puškom u ruci, ali kao da se znalo da će Vukovar doživjeti ono što se na kraju i dogodilo. Puno mrtvih, ranjenih, briga i skrb o nemoćnim osobama i sl. Koliko god to zvučalo, ali meni se nije dalo biti u bolnici, pogotovo kada su počela prva bombardiranja

i morali smo biti u podrumu bolnici, jednostavno morala sam izaći van iz te klaustrofobične atmosfere, a sve mi je to dopustio dr. Juraj Njavro. Ima i druga strana, ja nikad nisam htjela biti medicinska sestra, već neko „muško zanimanje“.

Ključna odluka bila je događaj u Borovom Selu, 02. 05. 1991. godine, tada sam odlučila biti ratnik, a ne medicinska sestra.

Već u ljeto 1991. godine pristupila sam u 4. bojnu 3. A brigade Zbora narodne garde, poznatoj pod imenom „Kune“. Nisam ostala u pozadini niti tražila sigurnija zaduženja, nego se dragovoljno uključila u borbene vodove raspoređene po vukovarskim ulicama. Uz automatsko naoružanje nosila sam i sanitetsku opremu, spremna pružiti prvu pomoć suborcima. Moja prisutnost bila je dokaz kako hrabrost ne poznaje spol, već proizlazi iz uvjerenja i ljubavi prema domovini.

Nakon obuke kod čika Mačka, koji me je učio raditi minsko eksplozivna sredstva i sl. naprave, otišla sam u Opatovac i potpisala tzv. „zeleni ugovor“.

Kao žena na bojištu, s čime ste se najviše morali suočavati?

Pošto nisam imala osobno naoružanje, nisam mogla zadužiti ništa drugo, jer sam bila više u svojstvu medicinske sestre ili one prve koja pruža prvu pomoć. Moja struka je to odredila. No na Sajmištu, zadužili sam „Zolju“, raketni bacač i prošla brzu „obuku“.

Za mene nije bilo strano, ali učila sam od drugih.

Kako pamтите suradnju s Markom Vučkovićem „Mesarom“ i Fumom (Davorin Fumić) misije opskrbe pod granatama?

Posebno sam se istaknula u logistici, u vremenu kada je opskrba Vukovara bila gotovo nemoguća. U tandemu s Markom Vučkovićem, poznatim kao Mesar i Fumom poznatim kao Kuhar prihvatila sam misije koje su podrazumijevale vožnju kroz granatirane ulice i zone pod stalnim djelovanjem snajpera. Zajedno smo prevozili hranu, vodu, streljivo i lijekove, a nerijetko i ranjenike. Nakon ranjavanja Fume ili poznatijeg kao Kuhara, postala sam Markova glavna „desna ruka“. Kasnije sam svjedočila kako je upravo njegova upornost i mirna hrabrost bila zarazna: „Kraj Marka, bojati se... bila je sramota. On bi rekao: ‘Po gasu i što nam Bog da. Ljudi nas čekaju.’“ Takve riječi i takvi trenuci svjedoče koliko je odlučnosti trebalo da nastavim voziti kroz pakao Vukovara i nastaviti pomagati onima kojima je pomoć bila nužna. Koliko smo dorađivali logistiku, a pritom ponekad bili primorani upadati u oružane sukobe, pomoći suborcima na punktovima poput Lušca, Silos, tu je bilo najgore.

Koji je trenutak iz obrane Vukovara bio najteži, a koji Vam je davao snagu?

Najteži trenutak bio je pogibija Marka (MESAR) 03. 11. 1991. (uzdah i suze), koliko bol bila teška, shvatila sam i primorala se da moram dalje, i zbog pokojnog Marka i za sve poginule branitelje Vukovara. No, Marko je bio samo jedannjegova smrt dala mi je dodatnu snagu.

Jasna, u plaču nastavlja, da nisu imali vremena u to vrijeme niti se oprostiti niti izbaciti i emocije iz sebe, ali sada postaje teško, sada izbacuje emocije. Odgovaram joj da nije sramota zaplakati, pokazati svoje emocije za koje nikad nije kasno. Nakon gubitka Mesara, otišla sam u bazu i „pukla“ na Mladog Jastreba. Koliko Mesar znači za obranu Vukovara, meni znači mnogo i boli me da niti jedan vukovarski branitelj nije dobio „dio grada“, ulicu, most, sokakti ljudi su to zaslužili.

Kako ste doživjeli dane nakon pada grada i što je na Vas ostavilo najveći trag?

Možda da će biti čudno, ali pošto sam imala „rolu“, već 17. 11. 1991. godine, bila radio šutnja. Zašto, ne znam? U Borovu Naselju novi punkt obrane bila je alatnica kombinata Borovo, a nakon što je

Vukovar pao, branio se još samo "Crni put" koji je vodio do alatnice kombinata Borovo. Već se 19. studenoga JNA probila do hangara Borova. Grupe branitelja su te noći pokušale proboj, a neke su se borile i dalje i predale tek 20. studenog 1991. godine. Moj izlazak iz tvornice Borovo Commerce, imala sam organizirani prijevoz do Dalja, a potom su napravili razdvajanje tih žene i djece. Srbi na levo, Hrvati na desno. Kad smo svi otišli tamo, desno, uz zid je bio nabacan kukuruz u zrnu. Tu smo se postrojili, poslagali jedna do druge, stavili neke glupe torbe uz nas koje nisu nosile ništa, i glava dolje, ruke na leđa. U jednom trenutku ulazi Prot, Prot – gospodin iz Dalja, nabijem ga – i s njim ulazi jedan, za mene nešto između srpskog bojnika i četnika, ili tako nešto, ali sada smatram da se radi o četničkom vojvodi. Bio je obučan kao srpski general iz doba četrdesetih godina. Imao je visoku šapku na glavi s kokardom, imao je krasno uređenu bradu, a njegova uniforma – ne mogu je zvati odorom – stajala mu je savršeno. Tip je izgledao jebeno dobro. Imao je jebeno sivo-plave oči. I nisam mogla da ga ne pogledam. Digla sam glavu jer sam ga gledala.

Za to sam dobila takav šamar da sam se okrenula tri puta oko svoje osi i pojela onaj kukuruz koji mi je bio iza leđa. Ali boli me ovo: ja sam pogledala tipa koji je izgledao. A to što je on bio – to je njegov problem. Nakon toga su prozvali neka imena, a ja sam se jedva ustala, ali sam stvarno dobro ošamarena. Ili me tim šamarom spasio, ili me razbio, ili mi dokazao nešto što me i danas muči. U tom svom nekom bunilu ja sam jebeno vidjela „dobar komad“. To nije lijepo, ali je iskreno.

Poslije toga su nas stavili u gradske autobuse. U međuvremenu, dok sam pokušavala ući u autobus, sa spuštenom glavom udarila sam u gospodina majora – mi pet i šest – lupila sam Majora, jebote, baš. A on meni: „A kuda ćeš, lepa, u autobus? Sačekaj.“ U autobuse više nije moglo jer su bili krcati. Nas tri-četiri smo bile nekako spojene zajedno. On je očistio stepenice od autobusa i na te dvije stepenice smo stale nas tri-četiri. Rekao je: „Zatvorite vrata.“ I još mi namignuo, peder jedan, ali eto...

To su tako neke glupe stvari. Mi smo stvarno bježale iz tog hangara, jer ta prozivanja i ono što smo čule dok smo bile u kamionu – to neko krkljanje, to neko udaranje po mesu, po boku – to je bilo grozno. Pitali smo vozača da nas pusti da izađemo pišati iz kamiona. On je rekao: „Ne smijem vas pustiti, nije dobro.“ Dakle, ni taj čovjek koji nas je vozio nije bio skroz bez ljudskosti, još uvijek je imao nešto ljudsko u sebi. Ne mogu ih sve smatrati „oni“ i „mi“, jer nisam taj tip. Prošla sam što sam prošla. Ali bila sam mlada i luda do jaja. Eto, to je to. S tim nekim „harmonika“ autobusu završili smo u Novom Sadu. Tu nas je „crveni krst“ popisivao nas zatočene. Iz Novog Sada pokušali su nas odvesti nekamo, ne znam kamo, ali sam primijetila neki vojni konvoj oko preko 60 pokretnih kuhinja, a ostalo od borbenih vozila i naoružanja i oruđa, to je bilo grozno. Završili smo prije Bijeljine, gdje se autobus prevrnuo. Dalje što se događalo, neću pričati, ali nije ništa lijepo. Iz Brčkog je pobjegla iz autobusa, te se nekako vratila u Hrvatsku. Imala sam puno prijelaza iz postrojbe u postrojbu, ali na kraju sam završila u 5. gardijskoj brigadi „SOKOLOVI“.

Možete li nam ispričati svoj ratni put – od Vukovara, preko postrojbi u kojima ste djelovali, pa sve do južnog bojišta i operacije Oluja?

Nakon pada Vukovara i svega što sam prošla, nisam odustala od borbe. Moj ratni put nastavio se u **124. brigadi**, a kasnije u **5. gardijskoj brigadi „Sokolovi“**, s kojom sam prošla gotovo cijeli ostatak Domovinskog rata.

Prvo veliko bojište za mene bio je **Nuštar**, a zatim šuma **Durgutovica** kod Ivankova, koje mi je poznato zbog teških borbi i gubitaka dečki iz Varaždina, koji su stradali od četnika. Tamo sam naučila da rat nikada ne bira, a bol gubitka suboraca ostaje zauvijek.

Dalje me put odveo na **južno bojište – Zvirnjaču i Ramu**, gdje su borbe bile iscrpljujuće, ali smo znali da moramo izdržati jer nije bilo povratka. Potom sam prošla i kroz **zadarsko zaleđe**, i to čak dvaput.

Posebno se sjećam **Islama i Kašića**, gdje je neprijatelj bio jak, teren težak, a svaki dan borbe donosio nove rane.

Rat me vodio i do **Mostara**, gdje su se ponovno pokazale snaga i zajedništvo hrvatskih vojnika. Za vrijeme **Oluje**, bili smo pripremni za akciju u Istočnoj Slavoniji, ako bude potrebno – to je bio trenutak kada smo svi osjetili da su godine borbe, krvi i žrtava imale smisla.

Moj ratni put nije bio lagan – bio je ispunjen tugom, ranama i gubicima, ali i ponosom. Gdje god sam bila – u Vukovaru, Nuštru, Durgutovici, na Rami, u Kašiću ili Mostaru – u meni je uvijek gorjela ista misao: „**Samo je jedna Hrvatska i za nju vrijedi dati sve.**“

Jeste li tijekom rata ili nakon njega bili stigmatizirani?

Da, osjećala sam stigmatu. Tijekom rata to je bilo zbog stalnog dokazivanja da žena može isto kao i muškarac, koje je u Vukovaru nosilo određenu težinu i nepovjerenje. A nakon rata, često sam imala osjećaj da se na žene braniteljice gleda s podcjenjivanjem – kao da naše rane, borbe i doprinos nisu bili jednako vrijedni kao muški. Ponekad su me i u institucijama i među samim suborcima podsjećali da sam „samo medicinska sestra“, iako sam prošla sve ono što i ostali.

Vrijeme je pokazalo da istina uvijek pronađe put. Danas me više ne boli toliko stigmatizacija, koliko šutnja i zaborav. Najveća nagrada mi je kada mladi slušaju i žele znati – jer tada znam da naše žrtve nisu bile uzalud.

Što za Vas znači priznanje Republike Hrvatske i odličje Reda Nikole Šubića Zrinskog?

Ne znam zašto i tko me je predložio za priznanje, ali valjda je zaslužno.

Kada se osvrneš unatrag, što smatrate svojim najvećim doprinosom?

To natrag, ne bih ponavljala, ali tamo gdje sam bila i zašto sam bila, dala sam sve i nije mi žao, ali ne bih ponavljala.

Koju poruku želite ostaviti mladim generacijama koje danas žive u slobodnoj Hrvatskoj?

Mladima želim sve najbolje. Temelje smo postavili i izborili. Nadam se da će nas poštivati u svemu tome. Naše zapisane riječi neka im budu nit vodilja, samo je jedna Hrvatska.

Najveća nagrada mi je kada mladi slušaju i žele znati – jer tada znam da naše žrtve nisu bile uzalud.

AUTOR ČLANKA: DRAŽEN ŠEMOVČAN

VRIJEME OBJAVE: 25.09.2025. 11:34:00 sati

LINK: <https://portal.braniteljski-forum.com/blog/vijesti/sjecanja-heroine-vukovara-kada-zaplacem-znam-da-nije-kasno-za-emocije>

ZNAKOVA (BEZ RAZMAKA): 10 378

KARTICA: 6